

In het hbo lijkt meer
aandacht voor de
professionalisering op
het gebied van
toetsdeskundigheid

Een SKE-traject in een universitaire setting

■ Helma Vlas

Drs. W. D. J. Vlas is onderwijskundig adviseur/trainer en coördinator SKE-traject bij Universiteit Twente (Centre of Expertise in Learning and Teaching). E-mail: w.d.j.vlas@utwente.nl

Senior Kwalificatie Examinering (SKE) trajecten zijn binnen het hbo zeer gangbaar. Bij de universiteiten was de houding ten aanzien van een SKE lange tijd wat aarzelend. Ondanks dat dezelfde wettelijke vereisten en accreditatiekaders gelden en er een even groot beroep wordt gedaan op de deskundigheid van medewerkers die op opleidingsniveau belangrijke rollen en functies vervullen binnen de toetsorganisatie. Waarom dus niet? De Universiteit Twente startte in 2017 experimenteel met een SKE op vrijwillige basis. In 2021 uitgegroeid naar een SKE-traject voor een internationale doelgroep.

De opkomst van een senior kwalificatie examinering

In 2009 concludeerde de Inspectie van het Onderwijs in haar rapport 'Boekhouder of wakend oog' dat de positie en rol van examencommissies versterkt diende te worden. De koepelorganisaties Universiteiten van Nederland (UNL; voorheen Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) geheten) en de Vereniging Hogescholen (VH; toen nog onder de noemer HBO-raad) werden aangemoedigd hierbij een rol te spelen. In de jaren daarna werd deze noodzaak bevestigd, mede door enkele incidenten in het hoger onderwijs. Niemand wilde dat het vertrouwen van de maatschappij in de kwaliteit van diploma's aangetast zou worden door twijfels over de kwaliteit van de examinering. Concrete maatregelen waren nodig en deze kwamen er successievelijk. De positie en rol van de examencommissies werd door aanpassingen in de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW), met de inwerkingtreding van de Wet Versterking besturing, vanaf 2010 duidelijker en krachtiger.

Volgens de nieuwe wetgeving was de examencommissie voortaan het gezaghebbende orgaan dat de kwaliteit van toetsing en het eindniveau van studenten garandeert. In vervolgonderzoeken kwam de Inspectie van het Onderwijs tot nieuwe aanbevelingen, waarin onder andere werd aangedrongen op een proactieve rol van de examencommissies. Een proactieve rol is alleen mogelijk indien examencommissies onafhankelijk en met deskundigheid kunnen functioneren. Deze aspecten werden steeds meer onder het voetlicht gebracht. Niet alleen de examencommissies werden wat betreft het waarborgen van de kwaliteit van de toetsing op scherp gezet. Door aanpassing van de accreditatiekaders werd ook het opleidingsmanagement nadrukkelijker gewezen op hun verantwoordelijkheid voor het zorgdragen voor een adequaat systeem van toetsing, het waarborgen van de kwaliteit van tentamens en examens en voor het aantoonbaar realiseren van de beoogde leerresultaten.

Adequate zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing, staat en valt met de deskundig-

heid van de personen die met de uitvoering belast zijn. Al in 2012, in het rapport 'Vreemde ogen dwingen' van de Commissie Externe Validering Examenkwaliteit Hoger Beroeps-onderwijs, werd aangedrongen op professionalisering en certificering van examinatoren en examencommissieleden op het gebied van toetsdeskundigheid. Er werd voorgesteld een basis- en senior kwalificatie examinering (BKE/SKE) in te voeren. De VH heeft dit appel destijds voortvarend opgepakt en een Expertgroep BKE/SKE de opdracht gegeven tot een voorstel te komen voor een programma van eisen voor een BKE en SKE.

In oktober 2013 werd het programma van eisen bekend gemaakt en werd ter stimulering van de implementatie het Netwerk BKE/SKE opgericht (laten omgedoopt in Netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o). Sinds die tijd nam de aandacht voor de professionalisering van examinatoren, examencommissieleden en andere functionarissen voor wie specifieke toetsdeskundigheid van belang is, een vlucht. Met name in het hbo,

waar door de stimulansen vanuit het netwerk en het delen van kennis en ervaringen, een duidelijke ontwikkelingslijn werd ingezet. Binnen de academische wereld kwamen deze gezamenlijke drive en aanpak aanvankelijk niet zo naar voren, al gelden qua wet en accreditatiekaders uiteindelijk dezelfde vereisten en is het de vraag of de zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing zoveel beter op orde is. Wel geldt dat er sinds 2008 tussen veertien Nederlandse universiteiten (VSNU akkoord) afspraken bestaan over de invoering van en wederzijdse erkenning voor een basiskwalificatie onderwijs (BKO) voor universitaire docenten. Competenties op het gebied van toetsing maken onderdeel uit van de BKO vereisten. Diverse universiteiten verzorgen naar eigen inzicht trainingen voor examencommissieleden en het is zeker ook niet zo dat er niets gebeurt op dit gebied, maar het heeft tot op heden niet geleid tot voorstellen voor of gezamenlijke afspraken over een SKE-traject voor het wetenschappelijk onderwijs.

Aanleiding voor een SKE op de Universiteit Twente

Sinds 2012, nadat de rol van de examencommissies bij wet aanzienlijk is versterkt, werden er op de Universiteit Twente (UT) trainingen georganiseerd voor leden van examencommissies. In eerste instantie, gezien de nieuwe ontwikkelingen die speelden rond die tijd, voor alle examencommissies. In latere instantie werd de training aangeboden als maatwerktraining op aanvraag.

Uit belangstelling werd vanaf de oprichting van het netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o, dankbaar gebruikgemaakt van de mogelijkheid om ook als universiteit deel te nemen aan de netwerkbijeenkomsten. De ervaringen die elders werden opgedaan vormden de inspiratie om na te gaan in hoeverre een SKE-traject ook realiseerbaar zou zijn binnen de eigen universitaire instelling. Er was geen directe stimulering hiertoe vanuit de VSNU, zoals er wel was vanuit de VH, en een voorbeeld van een SKE-traject bij een andere universiteit ontbrak. De animo bin-

Centraal in het traject staat het leren van en met elkaar

nen de eigen instelling was er ook niet onmiddellijk. De impuls kwam toen de voorzitter voor de gezamenlijke groep examencommissies van de faculteit Electrical Engineering, Mathematics and Computer Science (EEMCS) de professionalisering van examencommissieleden nadrukkelijker ter hand wilde nemen en zich hard wilde maken om deelnemers te werven voor een SKE-traject. De examencommissie van de opleiding Gezondheidswetenschappen sloot zich hierbij aan en vervolgens ging het balletje rollen. Via centrale kwaliteitszorgmiddelen werd financiering gevonden om een pilot te draaien. De plannen sloten direct aan bij het in 2016 herziene UT toetskader en de daarin verwoorde ambities voor de instelling, zoals toenemende aandacht voor de zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing en de professionalisering van alle betrokkenen.

Het Centre of Expertise in Learning & Teaching (CELT) werd gevraagd het traject vorm te geven en uit te voeren. Deze centrale dienst ondersteunt de faculteiten op onderwijskundig gebied en verzorgt onder andere professionaliseringsactiviteiten voor onderwijsbetrokkenen, zoals de BKO en seniorkwalificatie onderwijs (SKO). Ter ondersteuning werd Hilde Ter Horst van Zoëzi Opleidingsadvies, bij het traject betrokken.

In 2017 werd het eerste SKE-traject aangeboden. De deelname was op vrijwillige basis en het was spannend hoeveel medewerkers zich hiertoe geroepen zouden voelen. De enthousiasmerende 'druk' van de kant van de voorzitters van de genoemde faculteit en opleiding trok met zekerheid wat mensen over de streep en de animo bleek met twaalf deelnemers groter dan verwacht. Het merendeel van de deelnemers was examencommissielid. Daarnaast maakten een onderwijskundige en een opleidingscoördinator deel uit van de eerste lichterij. Voor een goede start en status, werd de eerste bijeenkomst opgeluisterd met inspirerende openingswoorden van de Inspecteur hoger onderwijs en de toenmalige rector magnificus van de instelling. Zij benadrukten nogmaals het

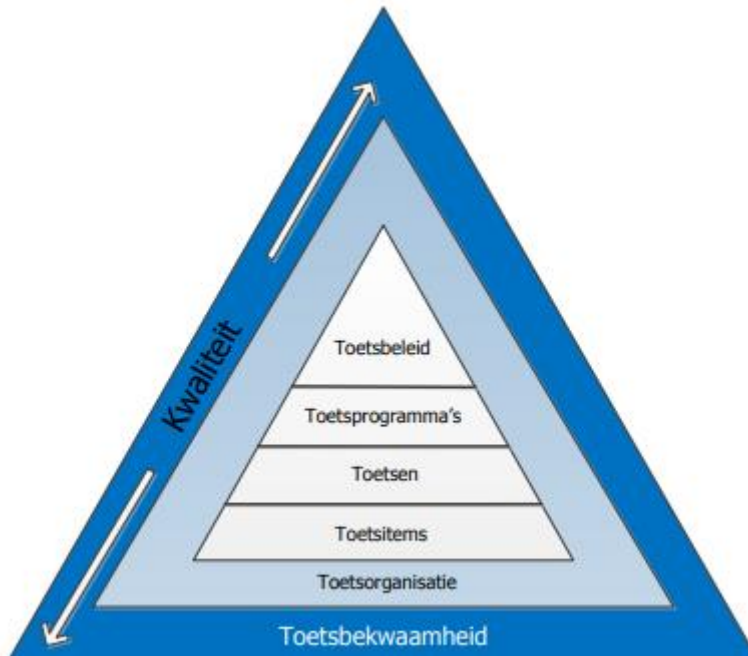
belang van deskundigheidsontwikkeling op zo'n essentieel terrein als de zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing.

Opzet van het SKE-traject op de Universiteit Twente

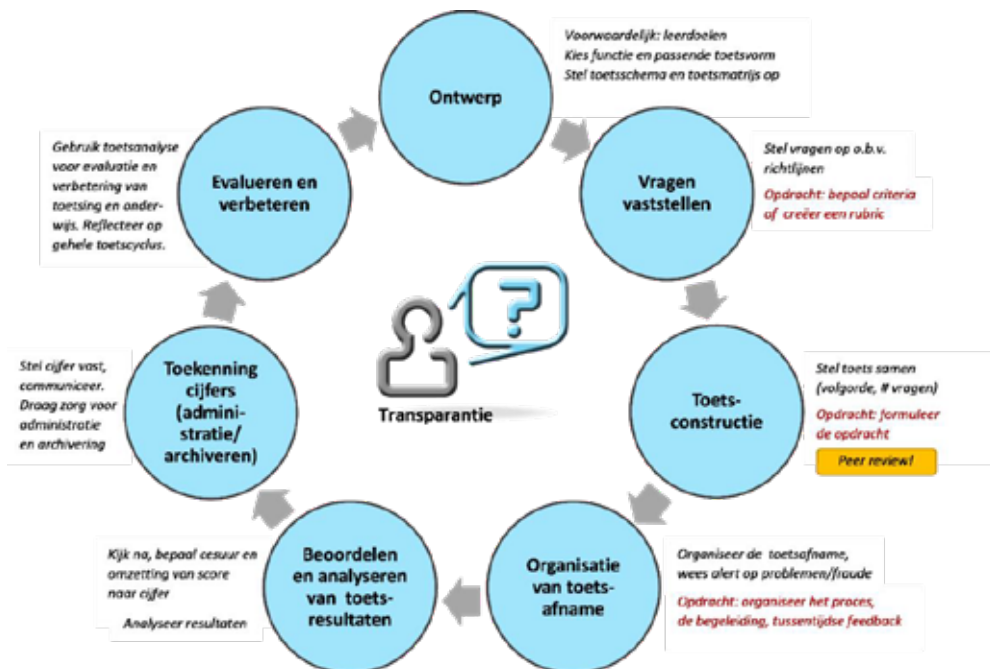
Uitgangspunten

Het SKE-traject is gemodelleerd naar het programma van eisen voor een SKE, zoals in 2013 vastgesteld in Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger onderwijs (Expertgroep BKE/SKE, 2013). Er zijn zeker zaken anders in een universitaire omgeving, zoals de onderwijscontext zelf, de structuur van het onderwijs, de studentenpopulatie, de wijze waarop beleid wordt vastgesteld en uitgevoerd, de hiërarchische en operationele lijnen, het takenpakket van de meeste docenten (die een functie als onderzoeker combineren met de functie van docent). Tegelijk gelden dezelfde vereisten vanuit de WHW en de accreditatiekaders als het gaat om de zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing en het bieden van een waarborg voor het behaalde eindniveau. In die zin sluiten de door de Expertgroep aangereikte leeruitkomsten en indicatoren evengoed aan bij een academische setting.

Twee conceptuele kaders die staan beschreven in 'Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger onderwijs' worden in het UT SKE-traject als leidraad gehanteerd. Allereerst de Kwaliteitspiramide van eigentijds toetsen en beoordelen, ook wel aangeduid als de 'toetspiramide' (Joosten-ten Brinke, 2011; Sluijsmans et al., 2012; zie figuur 1) en in de tweede plaats de toetscyclus. De toetscyclus maakt het proces van toetsing inzichtelijk. Voor de UT is een eigen variant met aanwijzingen geconstrueerd (zie figuur 2; hier in het Nederlands) die ook wordt ingezet in de Engelstalige training Testing & Assessment die wordt aangeboden in het kader van de BKO. In 2020 vond een herijking plaats van het oorspronkelijke programma van eisen voor de basis- en seniorkwalificatie examinering onder de titel 'Kwaliteiten van de toetsbekwame hbo-docent' (Van Schilt-Mol et al, 2020). In de nieuwe handreiking wordt meer nadruk gelegd

Figuur 1. De kwaliteitspiramide van eigentijds toetsen en beoordelen (Joosten-ten Brinke, 2011; Sluijsmans et al., 2012)

Figuur 2. Toetscyclus zoals gebruikt in de UT BKO training over toetsing.

op 'voortdurende toetsbekwaamheid'. Aan te leren kennis en vaardigheden worden opgevat als dynamisch en contextafhankelijk en onderliggend aan de te ontwikkelen en aan te tonen kwaliteiten. 'Tenslotte zijn kennis en vaardigheden nodig om het (juiste) gesprek te kunnen voeren, argumenten aan te kunnen dragen en daarmee input te geven voor reflectie en voortdurend bijleren', aldus de auteurs. In het UT SKE-traject wordt met deze invalshoek rekening gehouden. De eigen context van de deelnemer wordt als uitgangspunt genomen en bij de beoordelingsgesprekken wordt nadrukkelijk ook aandacht besteed aan reflectievermogen en ideeën voor verdere acties en persoonlijke ontwikkeling.

Verwachtingen van de UT SKE-er

Er zijn specifieke competenties geformuleerd en voor de deelnemers is aangegeven hoe ze de beoogde competenties kunnen aantonen en welke criteria er gelden. Bij de formulering van de wat algemenere verwachtingen, is dankbaar gebruikgemaakt van de beschrijvingen van de kwaliteiten in het hiervoor genoemde herijkingsdocument. Qua verwachtingen geldt het volgende: de UT SKE-er heeft één of meer specifieke rollen op het gebied van toetsing in zaken die de rol van examiner overstijgen (bijv. lid van de examencommissie of beoordelingscommissie, kwaliteitszorgmedewerker, opleidingsdirecteur, opleidingscoördinator etc.). Hij/zij beschikt over de deskundigheid om de taken en verantwoordelijkheden die bij deze rol(len) horen adequaat uit te kunnen voeren. De term senior betekent hierbij niet "(meer) ervaring hebben", maar het vermogen om de toetskwaliteit op programmaniveau (of hoger) te overzien en te kunnen beïnvloeden. Verwacht wordt dat de SKE-er de plaats en functie van toetsing binnen de opleiding (faculteit, instelling) begrijpt, dat hij/zij de kwaliteit van onderdelen van processen binnen de toetsorganisatie op opleidingsniveau kan evalueren en dat hij/zij een bijdrage kan leveren aan (verbetering van) de zorg voor of de borging van de kwaliteit van toetsing. De SKE-er kan tevens de

kwaliteit van toetsing beoordelen op het niveau van een onderwijseenheid en docenten/collega's ondersteuning bieden bij de uitvoering van het toetsproces.

De SKE-er weet bij de uitoefening van taken rekening te houden met de specifieke context (opleiding, instelling), de onderwijsvisie en vereisten die gelden op basis van de wet en accreditatiekaders. De SKE-er richt zich op voortdurende toetsbekwaamheid. Hierbij gaat het niet uitsluitend over kennis van de toetsingspraktijk, maar ook over een bewustzijn van de eigen rol en positie, de bereidheid en het vermogen om te reflecteren op het eigen functioneren en om zich te blijven ontwikkelen in een dynamische werkomgeving.

Afwijking van het programma van eisen

Hoewel het UT SKE-traject grotendeels de beschrijvingen van de kwaliteiten van het programma van eisen van Schilt-Mol e.a. (2020) volgt, en meerdere opdrachten hier direct bij aansluiten, staan we ons ook wat vrijheden toe. In het UT SKE programma wordt minder de nadruk gelegd op het bijdragen aan het toetsprogramma van de opleiding, maar meer op het bijdragen aan de kwaliteit van toetsing bij een opleiding in brede zin. Zo gaan de deelnemers voor hun verdiepingsopdracht aan de slag met een eigen vraagstuk of probleem. Hierbij wordt uitgegaan van de rol of positie die ze binnen een opleiding of faculteit vervullen en een vraag- of knelpunt die in de eigen situatie speelt. Verschillende stakeholders spelen een rol bij de opdrachtuitvoering en de deelnemers worden aangemoedigd bij de analyse en uitwerking onderzoeksmatig te werk te gaan en ook 'buiten de deur van de eigen opleiding' te kijken; zo mogelijk ook buiten de eigen instelling. Uitwisseling en peer feedback maken deel uit van het proces. De opdracht mondt - in het huidige ontwerp - uit in een advies. Expliciet wordt aandacht besteed aan de wijze waarop een aandachtspunt of oplossing voor eenesignaleerd en onderzocht probleem, in de vorm van het advies, onder de aandacht wordt gebracht bij een gremium of een functionaris

die hier actie op moeten ondernemen. Hier ligt het idee aan ten grondslag dat je als SKE-er veelvuldig in een situatie komt waarin je adviserend zult optreden en anderen zult willen overtuigen van de noodzaak om een probleem aan te pakken en/of voor een bepaalde oplossing te kiezen.

Enkele thema's van deelnemers uit voorgaande jaren waren: onderzoek naar regels en richtlijnen die een examencommissie kan opstellen voor de beoordeling indien gebruik wordt gemaakt van externe MOOCs. Een verkenning van scenario's voor het instellen van een toetscommissie binnen een opleiding. Richtlijnen bieden voor de kwaliteitsborging voor individuele afstudeertrajecten in een brede bacheloropleiding (met een combinatie van engineering & entrepreneurship).

Voor de verdiepingsopdracht is enerzijds gekozen vanuit een motiverend en functioneel perspectief en anderzijds wordt verwacht dat deze werkwijze goed aansluit bij een academische houding en modus.

Een tweede wijze waarop wordt afgewezen van de programma van eisen zoals aangegeven in het herijkingsdocument, is dat in het UT SKE-traject de Kwaliteitspiramide van Eigentijds toetsen en beoordelen (Joosten-ten Brinke, 2011) nog als conceptueel model wordt gebruikt in plaats van het in het herijkingsdocument aangedragen Toetsweb (Van Schilt-Mol et al., 2016). De Toetsweb richt zich naast de toetsentiteiten zoals deze ook naar voren komen in de toetspiramide, ook op de ontwikkelingsfasen, lopend van activiteiten-georiënteerde fase naar keten-georiënteerde fase. Alhoewel de meerwaarde van het model wordt erkend, verhoogt het ook de complexiteit en gedetailleerdheid van een analyse van de stand van zaken bij een opleiding. De deelnemers worden gewezen op deze mogelijkheid, maar er mag worden volstaan met een analyse die uitgaat van de toetspiramide, met als leidraad een voor dit doel geconstrueerde checklist. Het accent ligt vooral bij het proces zelf, zoals het in gesprek gaan met relevante

stakeholders, documentanalyse en uitwisseling met collega SKE-ers.

Ontwerp

Voor deelname aan het traject wordt basiskennis over toetsing verondersteld (BKO certificaat). Indien deelnemers hier niet over beschikken, bestaat de mogelijkheid om deze kennis alsnog aan het begin van het traject eigen te maken via deelname aan de reguliere (BKO) cursus toetsing of via aangereikt zelfstudiematerialen. Dit impliceert dat voor deze deelnemers de tijdsinvestering hoger zal zijn dan de ingeschatte 90-100 uur die staat voor het SKE-traject.

De tijdsperiode voor het traject is een jaar. Gestart wordt in oktober, waarbij het uitgangspunt is dat de opdrachten in principe voor de zomervakantie zijn afgerond. Het afsluitende symposium vindt na de zomer plaats.

Het traject werd tot voor kort, op basis van de achtergrond van de deelnemers, in het Nederlands aangeboden. De huidige lichting (gestart oktober 2021) heeft veel internationale deelnemers en de voertaal is nu Engels.

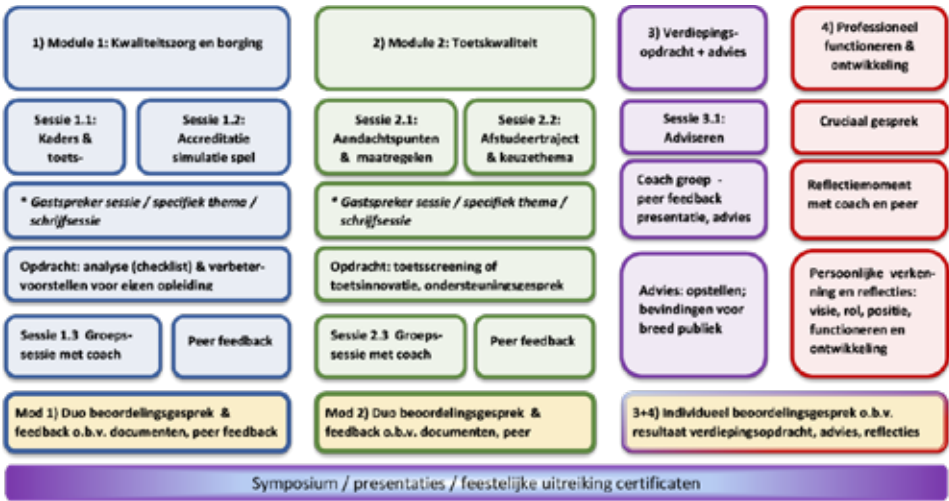
Centraal in het traject staat het leren van en met elkaar. In het traject krijgen de deelnemers tijdens bijeenkomsten en via een digitale leeromgeving informatie, instrumentarium en voorbeelden aangereikt. Tegelijk wordt het leren van elkaar aangemoedigd, door het stimuleren van het uitwisselen van ideeën, tools en ervaringen en door peer feedback bij de opdrachten.

Het ontwerp (zie figuur 3 en figuur 4) bestaat uit twee modules en de verdiepingsopdracht. In totaal worden er gedurende het traject vijf bijeenkomsten gepland, met de mogelijkheid voor extra bijeenkomsten indien bepaalde of andere thema's extra aandacht behoeven.

Het traject wordt afgesloten met een symposium waarin de deelnemers hun bevindingen presenteren voor een breder publiek. Door het symposium profiteren ook andere UT-medewerkers van de opgedane bevindingen van de SKE-deelnemers.

De deelnemers worden in groepen van vier ingedeeld (waarbij zoveel mogelijk uitgegaan wordt van een diverse samenstelling op basis van faculteiten en opleidingen waar de deelnemers uit afkomstig zijn, type functie en rol in de toetsorganisatie, internationale en nationale

achtergrond en gender. De groepen worden begeleid door een coach vanuit CELT. De coaches zijn SKE gecertificeerd of kunnen bogen op vergelijkbare deskundigheid. In de huidige lichting wordt voor het eerst met coachgroepen gewerkt. De gedachte hierachter is dat binnen

Figuur 3. Overzicht van het SKE-traject.

Module 1 Kwaliteitszorg en borging

Thema's: toetskaders en -beleid. Toetsorganisatie en processen (aan de hand van de Kwaliteitspiramide van eigentijds toetsen en beoordelen). Taken en verantwoordelijkheden van betrokken bij de zorg voor de kwaliteit van toetsing en de borging op instellings- en programmaniveau. Invloedssfeer. Accreditatievereisten. Nieuwe ontwikkelingen.

Module 2 Toetskwaliteit

Thema's: beoordeling van de toetskwaliteit. Werkwijzen om de kwaliteit van beoordelingen op cursusniveau te bevorderen, vast te stellen en te waarborgen. Waarborgen van de kwaliteit van afstudeerprojecten en het eindniveau.

Verdiepingsopdracht en advies

Praktijkgerichte verkenning van een vraagstuk of probleem binnen de eigen opleiding (of breder), resulterend in een concreet, deskundig opgesteld, intercollegiaal getoetst, advies, gericht aan een functionaris of een gremium.

Figuur 4. Overzicht van de behandelde thema's in de modules.

een veilige, besloten, groep de uitwisseling en het elkaar geven van feedback tussen de deelnemers effectiever gestimuleerd kan worden, terwijl er tegelijkertijd via de coaches meer zicht is op de voortgang van een ieder in het proces en direct ondersteuning kan worden geboden bij vragen en problemen.

Gedurende iedere module en voor een formatieve bespreking van de uitkomsten van de verdiepingsopdracht, komt de groep met de coach minimaal eenmaal bij elkaar. Naar het einde toe wordt er een coachbijeenkomst gepland met twee deelnemers. In deze bijeenkomst staat de reflectie centraal.

De coaches komen voorafgaande, gedurende en na afronding van het traject onder leiding van de SKE-trajectcoördinator enkele malen bijeen om de doelen en beoogde activiteiten door te spreken, de stand van zaken te bespreken en voor (tussentijds) evaluatieve doeleinden.

Informatiebronnen worden aangereikt via het op de UT gebruikte digitale leeromgeving. Deelnemers kunnen beschikken over een (voestructureerd) eigen digitaal portfolio. Naar behoeften worden zogenaamde 'schrijfsessies' georganiseerd. Hiervoor wordt een ruimte gereserveerd waarin ieder die wil, rustig kan werken. Er kan uitwisseling met collega SKE-ers plaatsvinden en voor vragen of feedback is ondersteuning aanwezig.

De producten en wijze van beoordeling

Tijdens het traject werken de deelnemers aan verschillende opdrachten om aan te tonen dat ze denken en werken op het niveau dat voor een SKE beoogd is en aansluit bij de functie die ze vervullen. De opdrachten worden hieronder beknopt beschreven.

De SKE-deelnemers:

1a) Stellen met een checklist vast wat al op orde is en wat niet rond de zorg voor en borging van de kwaliteit van de toetsing binnen de eigen opleiding, en komen tot een drietal onderbouwde aandachts- of verbeterpunten. Bij de beschrijving van de aandachts- of verbeterpunten wordt de relatie gelegd met de toetspiramide, relevante kaders, visies, beleid en regelgeving,

wordt aangegeven wie er op basis van functies en verantwoordelijkheden bij betrokken zijn en wordt de eigen rol en actieradius aangegeven.

1b) Geven gefundeerde feedback op de uitgevoerde analyse en de aandachts- of verbeterpunten van een collega-SKE-er.

2a) Beoordelen op deskundige wijze de kwaliteit van een toets of de toetsing voor een onderwijseenheid aan de hand van de fasen van de toetscyclus en uitgaande van de kwaliteitscriteria: validiteit, betrouwbaarheid en transparantie. De bevindingen dienen op een constructieve wijze besproken te worden met de betrokken docent(en).

Alternatief: beschrijven van de aspecten waarmee rekening gehouden moet worden bij een nieuwe, innovatieve, toetsvorm en bespreken van deze punten met een of meerdere docenten.

2b) Geven feedback op het uitgevoerde werk van een collega-SKE-er.

3a) Voeren een verdiepend onderzoek uit naar een punt van zorg of een probleem binnen de eigen opleiding (of breder) en formuleren een advies voor een gremium of functionaris.

3b) Geven constructieve feedback en ondersteunen collega SKE-ers.

4) Reflecteren op geleverd werk, de eigen positie, persoonlijk functioneren en professionele ontwikkeling. Onderdeel van de reflectie is het voeren van een 'cruciaal gesprek'. De deelnemer heeft een gesprek met een relevante persoon of gremium en krijgt daarmee input ten behoeve van de reflectie, bijvoorbeeld doordat deze persoon feedback kan geven op het eigen functioneren of kan helpen om meer inzicht te krijgen in de eigen rol of positie binnen de (toets)organisatie.

Voor de feedback voor (1) en (2) worden duo's gevormd, met wisselende samenstelling. De beoordeling gebeurt aan de hand van ingele-

verde documentatie en een beoordelingsgesprek in de samengestelde duo's. Als beoordelaars treden de bij het SKE-project betrokken coaches op (niet voor de eigen groepsleden) en CELT-medewerkers. Bij ieder gesprek zijn twee beoordelaars aanwezig.

De beoordeling van (3) en (4) gebeurt op basis van een individueel kritisch reflectiegesprek, waarbij een externe (van buiten de UT), deskundige beoordelaar wordt betrokken vanuit het oogpunt van 'vreemde ogen kijken mee'.

Op basis van aanwezigheid en actieve deelname aan de bijeenkomsten, uitgevoerde peer feedback, positieve beoordeling van de kwaliteit van de resultaten van opdrachten en reflecties, ontvangen de deelnemers aan het einde van het traject tijdens een feestelijke ceremonie het UT SEQ-certificaat.

Ervaringslessen en uitdagingen die er nog liggen

De belangstelling voor een UT SKE-traject is verassend hoog, gezien het feit dat dit traject geheel vrijwillig wordt aangegaan. In de loop der jaren heeft het traject betekenis en een zekere status gekregen. Tegelijk is er ook vrij veel uitval, waarbij werkdruk de voornaamste oorzaak blijkt. Een traject dat aanzienlijk tijd vraagt combineren met dagelijkse werkzaamheden (voor velen de combinatie van docentschap met de rol van onderzoeker) en extra taken en rollen bijvoorbeeld in het kader van lidmaatschap van een examencommissie, is veel gevraagd. Zeker als daar in de praktijk geen extra uren voor geboden worden evenmin als andere vormen van expliciete waardering. Erkenning van het belang van professionalisering in combinatie met adequate facilitering en waardering is essentieel om dit soort professionaliseringstrajecten tot een succes te maken.

Evaluaties laten zien dat deelnemers met name de uitwisseling met andere deelnemers gedurende het traject waarderen. Zowel de uitwisseling met personen die eenzelfde rol vervullen bij een andere faculteit en opleiding,

als juist personen die binnen de toetsorganisatie een totaal andere functie of rol hebben. Ook het feit dat de opdrachten de deelnemers 'dwingt' en tegelijk een legitieme reden geeft om in gesprek te gaan met andere gremia of functionarissen binnen de toetsorganisatie, wordt achteraf gewaardeerd. Dit leidt tot nieuwe inzichten en tot afspraken en contacten die ook na het traject waardevol zijn. Tegelijk geldt in dit traject het effect dat hoe meer de deelnemers zich ontwikkelen, hoe meer ook duidelijk wordt wat er allemaal nog te leren valt en hoe complex het kan zijn om processen te analyseren, bestaande situaties te doorbreken en nieuwe maatregelen in te voeren. Dit maakt het soms moeilijk om de inspiratie, motivatie en actiegerichtheid vast te houden.

Een SKE-traject is, qua inzet en doeleinden, niet voor iedereen weggelegd. Een dergelijk traject dient idealiter ingebed te worden in een breder, regulier aanbod, met een duidelijke positie. Voor beginnende examencommissieleden kan bijvoorbeeld een korte basiscursus aangeboden worden om vanaf de start een goed beeld te verkrijgen van de taken en verantwoordelijkheden van een examencommissielid. Om continue professionalisering te bevorderen en uitwisseling te stimuleren, kunnen regelmatig workshops of uitwisselingsbijeenkomsten worden georganiseerd rond thema's die spelen. Bij de UT is een Platform Examencommissies, bestaande uit de voorzitters van alle examencommissies, actief. Vanuit dergelijke overkoepelende platforms, kan de impuls gegeven worden voor het vaststellen van een passend aanbod. Belangrijk daarbij is dat de organisatie van workshops, bijeenkomsten en trajecten ergens structureel belegd kan worden. Wie kan dit uitvoeren? Welke deskundigheid is hiervoor nodig?

Toename van de internationaal personeel, brengt met zich mee dat niet Nederlandstalige medewerkers in rollen en functies terechtkomen als examencommissielid, opleidingsdirecteur, opleidingscoördinator e.d. en daardoor te maken krijgen met de zorg voor en borging van

de toetskwaliteit. In de loop der jaren zijn er veel nuttige documenten verschenen, zoals de rapporten van de Inspectie van het Onderwijs en handreikingen en protocollen in opdracht van de Vereniging Hogescholen, maar dergelijke relevante bronnen zijn nog beperkt in het Engels beschikbaar. Ook de WHW, als basis voor het handelen in het hoger onderwijs, is er alleen in het Nederlands. Het is een Nederlandse wet, maar zonder actuele geautoriseerde vertaling (van relevante onderdelen) is het moeilijker om internationale medewerkers in het hoger onderwijs goed op hun taken voor te bereiden. Een internationale doelgroep goed informeren is nog wel een uitdaging.

Nog recentelijk maar duidelijk in toenemende mate, bieden ook andere universiteiten een SKE-traject aan voor de medewerkers van de eigen instelling of zijn bezig met het ontwikkelen hiervan. Door als universiteiten hierin gezamenlijk op te trekken, kennis en ervaringen uit te wisselen, zou een SKE ontwikkeld kunnen worden toegesneden op de universitaire situatie. Assessoren zouden onderling uitgewisseld kunnen worden. Samenwerking zou kunnen bijdragen aan uitwisseling van good practices, instrumentaria en ervaringen wat betreft de zorg voor en borging van de kwaliteit van toetsing binnen specifiek de universitaire setting. Tegelijk heeft het meerwaarde om de haakjes van het Netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o serieus te nemen en hier dankbaar gebruik van te maken. Universiteiten hebben zeker baat bij de kennis en ervaringen die dit netwerk al biedt. ■

Referenties

- Commissie externe validering examen-kwaliteit hoger beroepsonderwijs (2012). *Vreemde ogen dwingen*. Vereniging Hogescholen. Te vinden op https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/328/original/Vreemde_ogen_dwingen.pdf
- Inspectie van het Onderwijs (2009). Boekhouder of wakend oog. Verslag van een onderzoek bij examencommissies in het hoger onderwijs over de garantie van het niveau. Te vinden op <https://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/onderwijsinspectie/documenten/verslagen/2009/04/01/boekhouder-of-wakend-oog---verslag-onderzoek-examencommissie-hoger-onderwijs/boekhouder-of-wakend-oog.pdf>
- Expertgroep bke/ske (2013). Verantwoord toetsen en beslissen in het hoger beroepsonderwijs. Een voorstel voor een programma van eisen voor een basis- en seniorkwalificatie examinering (bke/ske). Vereniging Hogescholen.
- Joosten-ten Brinke, D. (2011). Eigentijds toetsen en beoordelen. Lectorale rede. Fontys Lerarenopleiding Tilburg.
- Sluijsmans, D. M. A., Peeters, A., Jakobs, L., & Weijzen, S. (2012). De kwaliteit van toetsing onder de loep. *OnderwijsInnovatie*, 4, 17-25.
- Van Schilt-Mol, T., Meijer, K., Baartman, L., Dobbelaer, M., Van der Linden, J., Munneke L. (2020). Kwaliteiten van de toetsbekwame hbo-docent. Herijking van het programma van eisen voor de basis- en seniorkwalificatie examinering zoals opgesteld door de Expertgroep bke/ske (2013).
- Van Schilt-Mol, T., Sluijsmans, D., Peters, M., Beer, F. de & Jakobs, L. (2016). De touwtjes in handen: toetskwaliteit in het hbo. *Tijdschrift OnderwijsInnovatie*, december 2016, 15-24.